

Wiener Secession

Saim HAKAN DÖNMEZER

Yard.Doç.,

Anadolu Üniversitesi

Güzel Sanatlar Fakültesi

Baskı Sanatları Bölümü, Öğretim Üyesi

“der Zeit ihre Kunst, der Kunst ihre Freiheit”

Çağın Sanatı, Sanatın Özgürlüğü

Sanata yenilik getirmek üzere kurulan “Wiener Secession” akımı yüzyılı aşan bir etkileşimin sonucudur. Bu etkileşim, akımın “yalnız nesnelere dış biçimlerini değil, yaşamın kendisini de belli bir düzenleme içinde, estetik yanı ağır basan bir varlık olarak görür. Her ne kadar bir akım olarak başıboş, gerçekleşmemiş özelemlerden kaynaklanmış bir yandan da hem 19. yüzyılın yaratıcı olmayan üslup taklitçiliğine bir tepki, hem de endüstriyel seri üretimin karşısına kaliteli el sanatlarıyla çıkma isteğidir. Yeni ve değişik mobilyalar, dövme demir süslemeler, yeni duvar kağıdı desenleri, kumaşlar, kuyumculuk işleri, seramik ve cam üstünde çalışılır.” (Sanat Tarihi Ansiklopedisi 4, 1981:646)

Secession akımı yeni bir konstrüksiyon, motif ve dekorasyon yaratmış ve daha çok uygulamalı sanatlarda kendini düz duvar stili ve iki boyutlu olarak göstermiştir.

Avrupa'nın çeşitli ülkelerinde farklı isimlerle ortaya çıkan, bir tasarım devrimi niteliğindeki Secession akımı, her ülkede özgün bir karakter göstermekle birlikte, temelde karşı çıkmayı ve herşeyden önce değiştirmeyi amaçlayan tek bir hareket unsuru olmuştur (Bektaş, 1992: 29)

Secession'un ilk temelini Art Nouveau adıyla 1757-1827 yıllarında yaşayan İngiliz ressam, şair, bakır işlemecisi William Blake atmıştır. Onu Dante Gabriel Rossetti (1827-1882) takip etmiştir.

Endüstrileşmenin olumsuz etkilerinin hissedilmesiyle İngiltere'de başlatılan karşı hareketler, Sanat-Zanaat Birliğinin görüşleriyle birleşir ve malzeme

kullanımında doğruluk, işçiliğe saygı, seri imalatların yarattığı çirkinliklere son verme, güzele doğru ilerleme çabası için el ele verir. Ayrıca bu oluşan birlik 19. yüzyılın ikinci yarısına egemen olan Victoria döneminin ağıdalı süslemeciliğini de reddeder. (Aslanoğlu, 1982: 20).

İngiltere'den sonra Paris, Brüksel ve Barselona'da yeşermeye devam eden Secession akımı, Viyana'ya ulaşır ve olgunlaşma dönemini, ressam Gustav Klimt, Josef Kolomon Moser, Mimar Otto Wagner ve Joseph M. Obrich ile yaşamaya başlamıştır. Bu akım Viyana'ya ulaşıncaya dek şekil değiştirmiş ve Art Nouveau'nun çiçekli, kıvrımlı hatları yerini, Secession akımının düzleşmiş, geometrikleşmiş formlarına bırakmıştır.

Secession akımı Viyana'ya geç gelmiştir; bunun ilk nedeni gelişmeye karşı olan güvensizlik, ikinci nedeni ise tarihten gelen eski kültürü koruma güdüsüdür. Bu iki neden akımın hızlı gelişmesini engelleyen güçlerdir. Yine de bu gücü yıkan iki şey vardır: İlki, Viyana'nın motiflere, süsleme sanatına ve doğu süslemeciliğine olan ilgisi ve ikincisi asimilasyona yatkın olmasıdır (Waissenberger 1965: 14).

Küçük sanat şehri Viyana, sonunda büyük bir Viyana olmalıydı. Gerçekten de yeni Viyana olacaktı. Bu satırlar sanat yazarı Ludwig Heves'in 1897 yılında yayınlanan "Genç Sanatçılar Grubu" adlı makalesinde yer almıştır. Bu genç sanatçılar "Vereinigung bildender Künstler Österreichs Wiener Secession" derneğini kurup, ilk başkanı olan Ressam Gustav Klimt'i seçerler. Derneğin ilk üyeleri Mimar Josef Hoffmann, Josef Maria Olbrich, ressam Engel Hart, Carl Moll ve Koloman (Kolo) Moser'dir. Bu yeni kültür derneği üyeleri ile diğer tutucu derneklerden ayrılan üyeler birleşip, Uygulamalı Sanatlar Kooperatifini (Genossenschaft der Bildenden Künstler Wiens, Künstlerhaus) kurup, 1861 yılından itibaren Künstlerhaus'un resmi sanatçıları olarak derneği temsil etme yetkisini kazanırlar. Tutuculara ilk karşı çıkan Herman Bahr "Ver Sacrum"un (kutsal ilkbahar) ilk sayısında "bizim geleneğimiz yok" diyerek yeni sanata, modern düzenlemeler ve yenilikleri getirmeyi formüle etmiştir. Bu secessionist hareket tamamıyla demokratik sergilemenin önünü açarken, eski sanatçılar bu yöntemi reddederler. Secessionist hareketle ticari bağımsızlığını da kazanan sanatçılar, kendi kendini idare eden genç sanatçıları ve halkı temsil eden bir enstitü konumuna gelmiştir (Louis: 7).

Viyanalı Secession sanatçıları birleşerek ideolojilerini belirlerler ve bu ideolojilerini bir "Parola" veya bir anahtar sözcükle ifade ederler: "der Zeit ihre Kunst, der Kunst ihre Freiheit" (Çağın Sanatı, Sanatın Özgürlüğü). ilk tanımlama modernlikle, ikinci tanımlama özgürlükle açıklanabilir. bu iki tanımın bütünü de sanatı oluşturmaktadır (Shedel 1997: 15-17).

Secession akımında “yaratıcılık” temel prensip olarak benimsendiği için, akımın üyeleri akımın kuruluşundan (1897) bitişine kadar (1939) “yaratıcılığı” zedeleyecek sorunlar karşısında yılmayarak mücadele etmişlerdir.

Secession’un doğumunda sadece sanattaki çalkantılar değil, o dönemin politikaları da çok etkili olur. Gustav Klimt ve arkadaşları, sanatçılar derneğinin sanatsal beklentilerine cevap vermediğini ve kültürel bağımsızlık taleplerini seslendirmedikleri için dernekten ayrılır. Çekoslovakya’da ve Almanya’da da benzer taleplerin dile getirildiği durumlar yaşanır. Herkes kültürel bağımsızlık nedeniyle hükümeti eleştirir ve bunun sonucunda Avusturya başbakanı istifa eder ve Monarşi yönetimi çeşitliği kabul eder. Ama yönetim, her ne kadar Secession sanatçıları desteklese de, çoğu zaman sanatçıların isteklerine sessiz kalıyordu (Shedel 1997: 14).

Secession’lu sanatçılar, Secession akımını geniş kitlelere tanıtmak ve isteklerini ilgili makamlara duyurmak için, “Secession” adını verdikleri binayı tasarlar ve inşası için çalışmaya başlarlar. Şehir kurulu bir toplantı sonrasında, Sanatçılar Birliğine belirli şartlar altında, Secession binasını yapma iznini verir. Bölgesel gazeteler haberi bütün Viyana’ya duyurur. Sanat şehri Viyana, sonunda “Secession” sayesinde büyük bir şehir olmuştu. Bu cesur girişimciler (sanatçılar) bu binayı 10 yılda tamamlamak üzere kolları sıvamışlar, tüm masrafları üstlenmişler, yapımında çalışmışlar ve 1898 yılının sonunda da bitirmişlerdir (Hevesi, 1906: 1).

Binanın mimarı Çekoslovak asıllı Joseph Maria Olbrich’dir (1867-1908). Olbrich, ünlü Viyana’lı mimar Otto Wagner’in öğrencisidir. Olbrich’in eseri, Avrupa’da secession stiline başyapıtı olarak kabul edilmiş, sanatçı bu eserinde fantezisini ve doğanın dekoratif unsurlarını büyük bir ustalıkla kullanmıştır. Bina 8 m’lik sütunlar üzerine inşa edilmiş, dış ve iç duvarlar ise tümüyle Secession karakteristiklerine uygun tasarlanmıştır. Ünlü ressam Gustav Klimt’in tasarımı olan Secession’un bronz kapısı ile, altın renginde bronz yapraklarla süslenmiş kubbesi, binanın simgesi olmuştur (Resim1-2) (Nebehay 2000: 106-110).

Binanın bitişiyile birlikte Secession sanatçıları yepyeni bir kan ve güçle işe atılmışlar, hiçbir polemige kapılmadan sanatsal hedeflerini takip etmişler ve bu birliktelikle Viyana’nın yükselen sesi olmuşlardır.

Modernlik ve sadelik Secession grubunun simgesi olmuş, ve bunu da “Secession”da açtıkları ilk sergi ile göstermişlerdir. Ayrıca bu sergide, yaratıcı özgürlükle, fiziki özgürlüğü örtüşdürerek, izleyenleri maksimum düzeyde etkilemeyi başaran Secession sanatçıları, Avusturya’da yeni bir dönemin kapısını açarlar. 1849 yılı sonunda açılan bu sergi, sadece sanatsal bir başarı

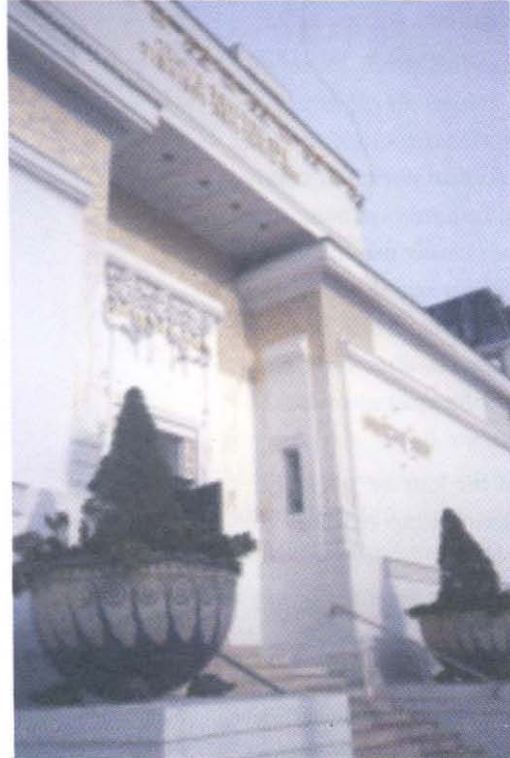
Secession binası

Franz Joseph bu ziyareti ile sanatçılara Secession'un, sanatçılar kooperatifi ile aynı değerde olacağını, garanti ederek secession'un yoluna devam etmesini sağlamıştır.

Monarşinin tükenişi, diğer ulusların Avusturya'ya bakışını değiştirir. "Birleşik Güç" ilanı ile de geçmiş ve modernlik bir araya gelerek Avusturya kültürünü, bu da beraberinde hukuk devletini oluşturur.

Bir süre sonra Secession'lu sanatçılar, maddi sıkıntılar yaşamaya başlamış, devletten gereken desteği göremez olmuş ve ne içerde ne de dışarda sergiler açamaz duruma gelmişler. Yine de dernek yeni neslin yetişmesi ve dışarıya açılması için Münih, Berlin ve Dresden'de galeri

Secession binasının giriş kapısı

değil, aynı zamanda psikolojik bir zafer olmuştur. Kaizer Franz Joseph I, Secession binasındaki sergiye giderek, onlara verdiği önemi belli etmiştir. Bu sergi, Avusturya karakteri ile yakın duyguları kapsayan Almanları, Bohemleri ve Polenleri aynı çizgide buluşturmuş, hareketlerini sağlamlaştırmış ve Avusturya sanatını uluslararası alanda yarışabilir hale getirmiştir (Shedel 1997: 15).

kiralamış ama bir süre sonra parasızlıktan bu yerlerden ayrılmak zorunda kalmıştır. Bu olayların akabinde derneğin şeref üyesi Vali Rudolf Alt dernekten ayrılarak, derneğin kan kaybetmesine neden olur ve dernek krize doğru sürüklenir. O yıllarda Münih'den Secession binasında açılmak üzere çeşitli sergiler getirilir. Bu sergiler, moral-leri biraz düzeltir ama derneği krizden çıkarmaya yetmez.

Her şeye rağmen Secession akımının sanatçıları kendi buluşlarını, sergiler sırasında gösterme olanağı bulmuş ve onların uzman yazıları, okurlar arasında büyük ilgi uyandırmış ve böylelikle, bütün ülkelere adlarını duyurarak, uluslararası pazarda hakettikleri yere gelmişlerdir.(Hevesi 1906: 2-6)

1898'de yayın hayatına giren ve Secession'un yaygınlaşmasında etkili olan "Ver Sacrum" (Kutsal İlkbahar) adlı dergi, Secession sanatçıları tarafından finanse edilmiş ve 1903 yılına kadar da yayın hayatında kalmıştır.

“Ver Sacrum”, Secession sanatçıları için dergiden çok yeni grafik tasarımların denendiği bir tasarım laboratuvarı olmuştur. 28x28.5 cm gibi değişik bir kare formata sahip olan dergide, metin, ilustrasyon ve bordürler canlı bir bütünlük içerisinde tasarlanırken, sayfa düzenlemesindeki benzersiz beyaz alan kullanımı, dergiye ayrı bir nitelik kazandırmıştır. Renkli resimler, özgün gravür ve litografiler her sayıda ek olarak verilmiş, tasarım estetiği büyük önem taşıdığı için, reklam verecek kuruluşların dergi ilanı tasarımlarını, çıkacak olan sayıdaki tasarımcı kadroyla çizmeleri istenerek, her sayıda görsel tasarım birliği sağlanmıştır. Ver Sacrum’un sayfalarını süsleyen üstün netelikli çizgisel ve geometrik tasarımlar, Secession stili geliştikçe, önemli birer tasarım kaynağı olmuştur (Bektaş, 1992: 30-31).

1903 yılında Secession sitilinin uygulama atölyesi “Wiener Werkstatte” kurulmuştur. Bu atölyenin kuruluş amacı “kötü tasarımlarla hazırlanmış olan seri-imalat ürünlerine ve yozlaşmış tarihselciliğe bir alternatif getirmektir” (Bektaş, 1992: 31).

Secession adını alan sergi binası ise, alışılmış müzecilik anlayışından farklıydı. Geçmişin müzecilik anlayışı yerine çağdaş, seyircisiyle barışık, sanatçıları yönlendiren bir anlayış geliştirmiştir. Secession binasının kuruluş amacı belirli bir hedefe yönelik çağdaş kültür hazinesini sınırsız olarak halka sunmaktır. Bu binanın kuruluşunun amaçlarından biri de geçmişle yaşanan kopukluğun giderilmesi, onların bugüne taşınmasıyla birlikte ilerlemek ve reaksiyon göstermektir (Miller, 1998: 17-18).

1897’den itibaren secession akımı Viyana’yı Ortaçağ Rönesansının etkilerinden kurtarıp, modern çağın sanatına yönlendirmiştir (Fahr-Becher,1997: 336).

Secession antik değerlere saygı duymuş ama aristokratların estetiğine de karşı çıkmıştır. Secession sosyal birlikteliği ve ortak sanat dilini oluşturmaya çalışmış, estetik beğeniyi yaygınlaştırmış, bu alandaki bilgisizliği yok etmiştir. Dolayısıyla gerek Asya, Afrika, geleneksel Amerika sanatını, batılı normlarla birleştirerek evrensel sanatı yakalamaya çalışmıştır.

Secession binası Viyanalıların buluşma noktası olmuş, İnsanlara estetik mekanlar sunmuş ve toplumsal ilişkilerin canlandırıldığı bir ortama dönüşmüştür.

Sonuçta Secession akımı, bu eski müzik şehri Viyana’yı tekrar canlandırarak, sanatın merkezi konumuna getirmiştir.

Kaynakça

- ASLANOĞLU, İnci, *anat ve mimarlıkta "Art Nouvelle" Akımı*, Yeni Boyut, Plastik Sanatlar Dergisi, 3 Mayıs 1982.
- BEKTAŞ, Dilek., *"Çağdaş Grafik Tasarımın Gelişimi"* Sanat Dizisi, Yapı Kredi Yayınları Ltd.Şti., 1992, İstanbul
- FAHR-BECKER, Gabriele. *Art Nouvelle, "End of an era Vienna"*.
- HEVESI, Ludwig, *Die Wiener "Secession" Acht Jahre Secession (Möra 1897-Jüni 1905) Kritik-Polemik-Chronik* Wien 1906.
- LORENZ, Otto, *"Art Nouvelle"* Printed in Germany
- MILLER, John., *"Die therapeutische Institution oder Die Gnade der Präsenz"*, Wiener Secession 1897-1998 Das Jahrhundert der künstlerischen Freiheit, München, New York 1998, Printed in Germany.
- NEBEHAY, Christran, M., "Joseph M. Olbrich 1867-1908, *Wien 1900 Architektur und Malerei um*, Verlag Christian Brandstätter. Wien 2000.
- ONFRAY, Michel, *"Ästhetische Plattentechnik Ein Apologie aller Secessionen, Wiener Secession 1898-1998"* Das Jahrhundert der künstlerischen Freiheit, München, New York 1998 Printed in Germany.
- Sanat Tarihi Ansiklopedisi, Görsel Yayınlar, Cilt 4, 1981.
- SCHEIDT, Bern, *"Jugendstil"* Schuler Verlagsgesellschaft München 1972.
- SHEDAL, James, *"Kunst und Identität"* Die Wiener Secession 1897-1938, Secession Die Wiener Secession vom Kunsttempel zum Ausstellungshaus, Germany, 1997 Verlag Gerd Hatje.
- WAISSENBERGER, Robert, *Die Revolte Der "Secessionisten"* Wien und Die Kunst in unserem Jahrhundert, Verlag für Jugend und Volk, Wien-München